

Mariana Cernicova

Partnerstva, suradnja, umrežavanje - kada država ne intervenira

Sve je započelo 1989. kada je rumunjski diktator Nicolae Ceausescu nakanio uništiti na stotine sela, prije svega u Transilvaniji. Čak 206 švicarskih općina sudjelovalo je u javnim prosvjedima, prihvatajući "skrbništvo" nad ugroženim rumunjskim selima. Slom komunističkog režima 22. prosinca 1989. doveo je do masovnog pokreta solidarnosti švicarskih općina koje su se proglasile pokroviteljima rumunjskih lokalnih zajednica. Tako je "Operacija rumunjska sela" (*Operation Village Romaines*, OVR) postala više od pukog prosvjeda. Brojni su humanitarni konvoji krenuli na put prema Rumunjskoj. Nekoliko francuskih i belgijskih općina pridružilo se akciji iskazujući svoju solidarnost. U roku od dvije godine u OVR se uključilo 4.500 općina, čime je decentralizirana suradnja postala deset puta intenzivnija od one na međudržavnoj razini, istaknuo je francuski veleposlanik u Bukureštu 1992., a potvrdilo istraživanje novinara "Paris Matcha" godinu dana kasnije. OVR i dalje postoji, njezini koordinacijski odbori prisutni su u zemljama članicama Europske unije i Rumunjske, a njezini su konkretni rezultati umrežavanje više od 50 općina u Rumunjskoj, Francuskoj i Belgiji te dobro organizirana turistička mreža kao potpora razvoju seoskog turizma u gotovo trećini rumunjskih regija (županija). Ta demonstracija solidarnosti, suradnje i povezivanja potaknula je razvoj demokracije na lokalnoj razini u Rumunjskoj, navela lokalne vlasti u ruralnim područjima Rumunjske da zatraže da im više razine državne uprave prepuste više odgovornosti te ukazala na vrlo vrijedan poučak o tome kako je snaga uvijek u zajedništvu. S vremenom su naglašeni politički aspekti te suradnje izbljedjeli, ustupajući mjesto kulturnoj i gospodarskoj razmjeni.

Je li Rumunjska usamljen slučaj? Nikako. Iako u drugačijim okolnostima, i lokalne vlasti u bivšoj Jugoslaviji također su imale koristi od vještina umrežavanja takvih tijela povezanih s Kongresom lokalnih i regionalnih vlasti Europe programom "Ambasade lokalne demokracije" osnovanom u Strasbourgu 1993. s ciljem "pružanja potpore općinama koje se bore s posljedicama ratnih sukoba". Pet godina kasnije održana je konferencija na kojoj je rezimirano političko i financijsko sudjelovanje lokalnih i regionalnih vlasti te aktivnosti delegata upućenih na rad u Ambasade lokalne demokracije u Subotici (Srbija), Osijeku, Brtonigli i Sisku (Hrvatska), Tuzli, Sarajevu i Zavidovićima (Bosna i Hercegovina) te u Ohridu (Makedonija), a pomalo zbunjujuća riječ "ambasada" zamijenjena je rječju "agencija" (Agencija lokalne demokracije - ALD). Na konferenciji je suradnja ocijenjena vrlo vrijednom za ostvarivanje ciljeva

programa, a to su: pridonijeti poboljšanju životnih uvjeta, poticati razmjenu i suradnju među općinama, jačati demokratske procese i osmisliti mjere za izgradnju povjerenja (u skladu s nacrtom Vijeća Europe) provedbom međukulturnih aktivnosti i edukacije o ljudskim pravima i miru, zatim, poticati mikrogospodarske projekte, pomoć u razvoju i obnovi. Agenciju lokalne demokracije činili su tada, a i danas, sljedeći partneri: općina, grad ili regija kao domaćin koji je prihvatio opća načela programa i u kojem su iznova oživljeni demokratski procesi, zatim najmanje tri općine, grada ili skupine općina ili regija iz različitih država članica Vijeća Europe koje su odlučile udružiti snage kako bi upravljale Agencijom i financijski podržati njezin rad u skladu sa svojim mogućnostima te partnerske institucije (primjerice: Vijeće Europe, Europska unija, Europska banka za obnovu i razvoj itd.), nevladine organizacije i druge udruge ili organizacije. Rad Agencija financira se iz proračuna lokalnih jedinica ili regija, nacionalnih država, partnerskih institucija ili međunarodnim donacijama. Od preporučenih aktivnosti službeni dokumenti navode razmjene među lokalnim ili regionalnim predstavnicima, razmjene učenika, međuobiteljske veze (uključujući prihvata ili povratak izbjeglica), kulturne razmjene, mikrogospodarske kontakte. Konkretni rezultati programa nakon 10 godina djelovanja (kako je predstavljeno na godišnjem skupu Agencija u Subotici 2003.) uključuju brojne sastanke, aktivnosti i usvajanje dobrih običaja, ali i dobro osmišljene projekte: "Promicanje građanskog društva i prekogranične suradnje" (Ohrid), "Prekogranična suradnja u Euroregiji Dunav-Sava-Drava" (Osijek), "Centar za prava žena" (Sisak), "Glumci za Europu sutrašnjice" (Brtonigla), "Napredni tečaj za mlade političke čelnike" (Subotica), "Okoliš, zdravlje, razvoj: projekt nekoliko lokalnih zajednica u području Zavidovića" (Zavidovići), "Tečaj novinarstva za slobodno, neovisno, multietničko informiranje" (Prijevor).

Ovi primjeri daju uvid u plodove solidarnosti između Zapadne i Istočne Europe te u razvoj mreža, uz labave veze među uključenim tijelima. Potrebnu čvrstu financijsku potporu daju povjerenstva koja je organizirala sama mreža (OVR) ili se sredstva osiguravaju udruživanjem različitih izvora (Agencije lokalne demokracije, uglavnom kroz Pakt o stabilnosti). Na mnogo nižoj razini projekti bratimljenja koje ohrabruje Vijeće Europe okupili su u velikom rasponu mogućih oblika brojna ruralna i urbana područja u zemljama Europske unije i izvan nje, pri čemu njihovi ishodi ovise o ljudskim i financijskim resursima uložnim u projekte i o sadržaju protokola.

Temeljni okvir suradnje

Što je zajedničko svim tim projektima suradnje? Prije svega, potrebna je barem minimalna dokumentacija, prvenstveno *protokol*. Tim se dokumentom utvrđuje tko su sudionici suradnje, njihova spremnost na su-

radnju, planirani *vremenski* okvir suradnje (na određeno ili neodređeno vrijeme) te *područja* suradnje, čak i kada je riječ isključivo o prihvaćanju darovnice ili gostovanju stručnjaka. Ovisno o opsegu suradnje, sudionici mogu dogovoriti i *sredstva* koja će staviti na raspolaganje za potrebe realizacije zajedničkih projekata (financijska sredstva, ljude, infrastrukturu). I naposljetku, kada je riječ o intenzivnoj suradnji, sudionici mogu osnovati *institucije*, primjerice: povjerenstva za OVR, ALD, forume, skupštine i slično te dogovoriti *postupke* za provedbu praktičnih aspekata suradnje. Protokol može biti sastavljen u obliku neslužbenog dokumenta, ako je projekt jednokratni, ili može imati pravni učinak ugovora ili pravnog dokumenta, kada su uključeni i financijski resursi, a osobito kada se osnivaju instrumenti suradnje (institucije). (Gotovo svi modeli dokumenata kojima se uređuje neki projekt suradnje, od protokola za projekte bratimljenja do prekograničnih ugovora za regije, dostupni su na službenim web stranicama Vijeća Europe. Ipak, nacionalna se praksa bitno razlikuje kada je riječ o osnivačkim aktima ili ugovorima i uistinu ovisi o sudionicima kako će se riješiti to pitanje.) Projekti koje smo spomenuli na početku ovog dokumenta začetni su na međunarodnoj, europskoj razini. Pa ipak, nisu svi projekti suradnje među lokalnim upravama međunarodnog karaktera. Slične se veze sve češće stvaraju unutar nacionalnih granica budući da lokalne uprave u bivšim komunističkim zemljama prilično brzo spoznaju važnost horizontalne suradnje s čelništvom susjednih lokalnih zajednica, kada je riječ o specifičnim potrebama poput organizacije komunalnih službi (upravljanje vodnim resursima, gospodarenje otpadom te izgradnja infrastrukture), ili sa sličnim regionalnim ili nacionalnim tijelima, kada je riječ o lobiranju kod viših (a svakako politički i financijski moćnijih) vlasti. Države su pak naučile da im je lakše nositi se s lobijima nego s labavo povezanim upravama, pri čemu svatko pokušava promicati lokalne interese, te da se na međunarodnoj pozornici lokalne jedinice mogu pokazati važnim saveznicima. Europska politika u poticanju lokalnih inicijativa i lobiranju takvih tijela kao što su: Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Europe (Vijeće Europe), Povjerenstvo za regije (Europska unija), Skupština europskih regija i drugih u postkomunističkim zemljama, promiče bolje razumijevanje vrijednosti i važnosti suradnje među lokalnim ili regionalnim tijelima, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini.

Čemu suradnja? Na početku ovog dokumenta na primjerima smo pokazali koliko su bili nepozvani (iako potrebni!) prijedlozi za suradnju zemljama Srednje i Istočne Europe (točnije, zemljama koje sudjeluju u programima Pakta o stabilnosti). Pa ipak, suradnja je nužno potrebna, korisna, pa i zabavna, čak i izvan takvih ambicioznih mreža. Ona proizlazi iz svakodnevnih zadaća lokalnih/regionalnih upravnih tijela/vlasti, odgovornih građanima u njihovim teritorijalnim jedinicama ili regijama.

Suradnja je *potrebna* jer:

- lokalne uprave raspolažu ograničenim ljudskim i financijskim resursima
- kompetencije ustupljene lokalnoj upravi postupno se povećavaju zahvaljujući provedbi novih načela u javnoj upravi kao što su decentralizacija i supsidijarnost
- građani postaju sve zahtjevniji zahvaljujući većoj odgovornosti izabranih tijela u demokratskim društvima
- jača pritisak drugih lokalnih čimbenika, osobito privatnog kapitala
- javlja se utjecaj novih čimbenika poput globalizacije, modernih tehnologija itd.

Suradnja je *korisna* jer

- privlači partnere i sredstva koji lokalnim vlastima u suprotnom ne bi bili dostupni
- pomaže riješiti probleme koji su prevelik zalogaj za lokalnu ili regionalnu jedinicu, a istodobno su nedovoljno veliki da bi se njima pozabavila država
- jača sposobnost lokalne uprave za rješavanje zahtjeva građana
- olakšava napredak i stvara uvjete za uvođenje reforme
- smanjuje pritisak suvremenih izazova kao što je globalizacija.

Suradnja je *zabavna* jer:

- omogućuje eksperimentiranje u upravnim poslovima
- omogućuje da snovi postanu stvarnost
- golema količina inovacija pronalazi put do udaljenih, izoliranih područja
- lokalne uprave mogu pokazati svoju snalažljivost, vještinu pregovaranja ili rješavanja problema te viziju budućeg razvoja vlastitih općina, gradova, skupina upravnih jedinica i regija.

Preostalo je pitanje *načina suradnje*. Relevantna literatura na to pitanje nudi prilično sustavan odgovor, i to u četiri osnovna dijela ili tipa:

- 1) Labava ili "preliminarna" suradnja. Ona uključuje razmjenu informacija, aktivnosti usmjerene na stvaranje ozračja povjerenja i utvrđivanje zajedničkog nazivnika, zatim postizanje konsenzusa za djelovanje te procedure. U toj su fazi korisni sljedeći alati: konferencije, radne skupine, seminari, informativna ili studijska putovanja. Zapravo sve vlasti, lokalne ili regionalne, sudjelovale su u takvim događajima i lako mogu podijeliti vlastita iskustva s drugima.

- 2) Suradnja na temelju ugovora. Prva je faza strateški usmjerena, a ova faza predviđa konkretne odgovornosti svakog sudionika. Lokalne ili regionalne uprave mogu zajednički rješavati neki problem (upravljanje vodnim resursima, gospodarenje otpadom, pružanje usluga obrazovanja stanovništvu, izgradnju infrastrukture) organiziranjem nekog događaja ili razvijanjem zajedničkih projekata.
- 3) Partnerstva koja imaju za posljedicu osnivanje tijela ili institucija ovlaštenih za djelovanje u ime sudionika. (ALD samo je jedan od brojnih takvih primjera. U Mađarskoj i Rumunjskoj, primjerice, odgovorna upravna tijela regionalni razvoj ne ostvaruju uporabom vlastitih ljudi i institucija, već "razvojnim agencijama").
- 4) Posebna partnerstva koja uključuju lokalnu (ili regionalnu) inicijativu, ali se financiraju iz drugih izvora, primjerice, privatnim kapitalom.

Svaki tip suradnje može uključivati, osim tijela javne uprave, i nevladine organizacije, odnosno, privatni sektor. Iako je riječ o novom konceptu čak i za zemlje Europske unije, javno - privatno partnerstvo kontinuirano raste, odgovarajući na potrebe s kojima se suočavaju lokalni akteri kako bi zadržali korak s konkurencijom i tržišnim pravilima. Također valja istaknuti kako se ti oblici suradnje odnose i na suradnju unutar nacionalnih granica i na međunarodnu suradnju gdje su razlike, u konačnici, posljedica specifičnih obilježja sudionika, a ne opsega i raspona suradnje.

Dosad smo isticali isključivo povoljne aspekte suradnje. No kao i u svakoj ozbiljnoj analizi, postoji ravnoteža između koristi i rizika. Osim toga kada neki partner pristupi projektu suradnje, potrebno je imati na umu i "naličje" priče. Iako nema potrebe za prevelikim oprezom, valja poduzeti određene mjere kako mogući rizici ne bi ugrozili projekte pripremljene ili predložene u okviru zadane aktivnosti suradnje.

Koristi	Rizici
Ostvarivanje ambicioznijih ciljeva nego što bi to omogućili raspoloživi resursi (ljudski i financijski)	Zapostavljanje stvarnih prioriteta građana ili uprave zbog različitih interesa uključenih partnera
Poticanje lokalnog ili regionalnog razvoja	Moguće povlačenje jednoga (ili više) partnera u različitim razvojnim fazama projekta, što može dovesti do usporavanja ili čak prekida projekta
Naglašavanje prednosti nekih lokalnih jedinica ili regije: zemljopisnog položaja, resursa, povoljnog zakonodavstva (primjerice: za udaljena područja, za nerazvijena područja i sl.)	Zamjena strateških planova kratkoročnim projektima usmjerenim na brze i konkretne rezultate koji, međutim, ne znače uvijek trajno rješenje problema
Privlačenje novih igrača (drugih lokalnih ili regionalnih jedinica, poduzeća, nevladinih organizacija itd.)	Gubitak socijalne, odnosno, ljudske dimenzije u lokalnoj politici zbog prilagođavanja tržištu i konkurenciji

Naravno, ova tablica ne uzima u obzir utjecaj “više sile” poput dramatičnih socijalnih sukoba, narušavanja mirnog ozračja ili (među)nacionalnih kriza kada u prvi plan izbijaju neki drugi prioriteti.

Uspjeh suradnje ovisi stoga o nekoliko subjektivnih i objektivnih činitelja koje bi valjalo procijeniti prije pristupanja projektu suradnje. Nacionalno zakonodavstvo može ohrabrivati suradnju ili biti potpuno ravnodušno prema njoj. Primjerice, francuski Zakon o upravi ima zasebno poglavlje pod naslovom “Lokalna suradnja”, čija uvodna odredba kaže kako se “teritorijalne jedinice mogu udruživati radi primjene svojih kompetencija i osnivanja javnih institucija za suradnju u skladu s važećim zakonima”. U istom se Zakonu zatim u više od 200 članaka razrađuju tipologija i aktivnosti suradnje! Nasuprot Francuskoj, u Rumunjskoj su 1993. i 1994. regionalne (županijske) vlasti upozorene kako ne bi smjele razvijati suradnju unutar nacionalnog okvira, za što je zakon, štoviše, predviđao i sankcije; takve su mogućnosti bile predviđene isključivo za lokalne čimbenike. Bilo je potrebno nekoliko godina lobiranja kako bi se ta zabrana ukinula (1997.). Zakonodavstvo je tek u posljednje vrijeme počelo graditi okvire za nacionalnu suradnju (uz osnivanje unutarnjih “razvojnih regija”, koje nisu regije kao takve, već oblik suradnje među županijama). I nadležna su niža tijela uprave dobila diskrecijsko pravo na eksperimentiranje i uporabu lokalnih resursa. Usporedno su postavljeni neki teoretski temelji za suradnju među općinama (i Zakonom o decentralizaciji br. 339./2004., ali uz obećanje o donošenju posebnog zakona). Također se ne smije zanemariti ni međunarodni lobi. U uvodnim primjerima u ovome tekstu pokazali smo kako su zapravo europske mreže projekte učinile prihvatljivima nacionalnim, višim razinama vlasti, općenito prilično ljubomornim ili sumnjičavim da će izgubiti kontrolu nad lokalnim ili regionalnim vlastima. Pritom su najvažniji sljedeći subjektivni i objektivni činitelji (popis je, naravno, moguće proširivati):

Subjektivni činitelji	Objektivni činitelji
Iskustvo lokalnih aktera suradnje, umrežavanja, sudjelovanja u razvojnim projektima	Ekonomska snaga lokalne zajednice ili regije
Postojanje pojedinih komunikacijskih vještina i sposobnosti postavljanja jasnih pravila već u samom početku (kako bi se izbjeglo pojavljivanje odnosno kumuliranje sukoba tijekom suradnje)	Potencijali lokalnih sudionika za izgradnju partnerstva
Pravilno uočavanje i procjena mikro i makročinitelja važnih za suradnju	Interesi, ciljevi i aktivnosti javnih i privatnih aktera suradnje

Zahvaljujući izuzetnoj složenosti slike, jako je važno pokrenuti sve napore u okviru suradnje već u prvoj fazi, u kojoj se još uvijek ne

poduzimaju opsežne, odnosno, skupe aktivnosti i u kojoj se može raditi na izgradnji ozračja povjerenja (ili suprotno: u kojoj moguć raskid ugovora ne dovodi do pravnih, finansijskih ili socijalnih teškoća), a u kojoj sudionici imaju dovoljno vremena utvrditi zajedničke temelje budućih aktivnosti. Nije neuobičajeno (a svakako stvara povoljan dojam) započeti suradnju razmjenom zamisli, izradom relativno općenitih nacrtu ugovora, pripremom dokumentacije i institucionaliziranjem suradnje nakon temeljite ocjene prednosti i mana partnerstva.

Previše teorije? Možda, ali to je nužno kako bi se ozbiljno razmotrio koncept suradnje, koja je više od pukog pojma iz rječnika. Također, čak i unutar iste zemlje ljudi mogu imati na umu različite stvari kada govore o novim konceptima, zbog čega su objašnjenja i rasprave bitan preduvjet uspjeha. U nastavku se prikazuju neki primjeri suradnje u njezinim složenim oblicima, ali s konkretnim rezultatima koji će poslužiti kao poticaj za daljnje aktivnosti.

Prijedlozi za razmišljanje: uspješna nova partnerstva

Temišvar je najveći grad u zapadnoj Rumunjskoj (treći po veličini) koji se ubrzano gospodarski razvija, a nalazi se blizu rumunjsko-srpske te rumunjsko-mađarske granice, čemu zahvaljuje dugogodišnje iskustvo u bilateralnim i multilateralnim partnerstvima usmjerenim na jačanje očiglednih prednosti grada (niska stopa nezaposlenosti, obrazovana radna snaga, dobra infrastruktura, multietnički sastav stanovništva, nekoliko sveučilišta i istraživačkih centara, otvorenost za inovacije i eksperimente na području aktivnosti). Među brojnim su partnerstvima koja djeluju ovog trenutka kroz brojna provedbena ili upravljačka tijela (ili institucije), a koja svatko može proučiti na samome terenu, i projekti poput *Industrijskog parka Timiș* (partneri su u ovom projektu: Lokalno vijeće Temišvara, Županijsko vijeće Timișa te dvije privatne tvrtke: SOLECTRON SA i ICCO SRL), *Tehnološki park Temišvar* (partneri su u ovom projektu: Lokalno vijeće Temišvara, Županijsko vijeće Timișa, Gospodarska razvojna agencija ADETIM, Trgovinska komora Temišvara, Udruženje za multidisciplinarna istraživanja Zapad, Regionalna razvojna agencija V Zapad, Politehničko sveučilište te Sveučilište zapadnog Temišvara), *Konferencijski centar Temišvar* (partneri su u ovom projektu: Lokalno vijeće Temišvara, Županijsko vijeće Timișa te Trgovinska komora Temišvara). Također vrijedi istaknuti kako je "Strateški plan razvoja Temišvara" rezultat partnerstva lokalne uprave i više od stotinu institucija (lokalne uprave susjednih sela, županijskih vijeća, istraživačkih instituta, nevladinih organizacija, poduzeća itd.) osnovan 1999. i djeluje još uvijek.

U odgovoru na pitanje "Čemu suradnja?" većina bi lokalnih, odnosno, regionalnih uprava, u pravilu, najprije istaknula ekonomsku korist, a tek potom druge posljedice poput kulturnog obogaćivanja ili (političkog)

prilagođavanja europskim, odnosno, međunarodnim trendovima. Pogledajmo stoga pozornije jedan projekt, neupitno važan za gospodarski razvoj, a to je *Tehnološki park*, kako je opisan u dokumentu *Javno-privatno partnerstvo Timiš: Koncept*, čiji su pokrovitelji 2001. bili Županijsko vijeće Timiša i Gospodarska razvojna agencija ADETIM. Također smo pratili i provedbu projekta.

Partnerska struktura za provedbu

Provedbeno tijelo sastavljeno je od predstavnika svih partnera. Struktura je otvorena za nove partnere (iz javnog, privatnog ili bankarskog sektora) zainteresirane za ulaganje u dionice budućeg Društva za upravljanje Tehnološkim parkom.

Zakonski (pravni) status

U skladu s rumunjskim *Zakonom o parkovima za razvoj informacijskih tehnologija* (br. 134./2000.), Društvo za upravljanje Tehnološkim parkom bit će gospodarski subjekt čija će jedina djelatnost biti upravljanje parkom.

Nužnost projekta

Temišvar je snažan gospodarski i industrijski centar Rumunjske, ali veze među njegovim istraživačkim institutima, sveučilištima i industrijom oslabljene su nedostatkom usklađenosti pri iskušavanju i uvođenju novih, konkurentnih tehnologija. Industrija je doživjela goleme promjene i suočava se s posebnim izazovom primjene informacijskih tehnologija. Nužnost primjene tehnoloških inovacija u regiji istaknule su studije o mogućnostima ubrzanja razvoja grada Temišvara, županije Timiš te Razvojne regije V Zapad (koju čine četiri županije u zapadnoj Rumunjskoj).

Mogućnosti

Projekt ne mora biti samo potreban već mora biti i dijelom plana djelovanja lokalnih, odnosno, regionalnih čimbenika. Stoga je studija mogućnosti važna za prikupljanje financijskih sredstava. Projekt je proglašen izuzetno velikim potencijalom zahvaljujući tome što Temišvar ima 6 sveučilišta, 29 istraživačkih centara, važne inozemne ulagače u obliku nadnacionalnih korporacija (ALCATEL, SOLECTRON, KATREIN, SIEMENS itd.), domaća poduzeća zainteresirana za modernizaciju te solidnu mrežu službi sposobnih osigurati stručnost, financije i aktivnosti za potrebe projekta.

Ciljevi

Kratkoročni ciljevi odnose se na pripremu dokumenata potrebnih za osnivanje parka i privlačenje potrebnih sredstava (uključujući i studiju izvedivosti). Partneri su prepoznali sljedeće zadaće: utvrđivanje koncepta tehnološkog parka, razvoj fizičke infrastrukture i službi koje će pružati potporu poduzećima u parku te samoj izgradnji parka.

Dugoročni su ciljevi skraćivanje tranzicijskog razdoblja restrukturiranja gospodarstva i privlačenje stranih ulaganja u regiju. Dugoročni ciljevi partnera, kada je riječ o njihovom sudjelovanju u suradnji, uključuju: poticanje gospodarskog razvoja, industrije i trgovine u regiji; pružanje pomoći za brzu preobrazbu strukture radne snage u regiji; poticanje prekogranične suradnje i međuregionalne razmjene; povezivanje industrija sa sveučilištima i istraživačkim centrima; širenje tržišta rada.

Rezultati

Dosad je ostvareno sljedeće:

- definiran je koncept Tehnološkog parka

- zaživjelo je javno-privatno partnerstvo za provedbu projekta

- određeni su izvori financiranja ili sufinanciranja (za ove je potrebe, između ostalog, osiguran i pristup projektu PHARE 2001. s više od 2,2 milijuna eura)

- pripremljena je studija izvedivosti

- osnovano je Društvo za upravljanje Tehnološkim parkom

- ciljana skupina za ovaj projekt svjesna je mogućnosti koje otvara park.

Faze ili aktivnosti u provedbi projekta

- stvaranje javno-privatnog partnerstva za potrebe projekta

- priprema dokumentacije (studija izvedivosti i tehnološki projekt) za samu izgradnju

- osnivanje Društva za upravljanje Tehnološkim parkom

- selekcija ljudskih potencijala i pokretanje aktivnosti

- otvaranje parka

- izrada strategije marketinga i promidžbe.

(Samo posljednje dvije aktivnosti nisu započele, no ostatak projekta ubrzano se realizira.)

Učinak

Projekt predstavlja bitnu sastavnicu regionalne strategije za inoviranje u Gospodarskoj razvojnoj regiji V Zapad, a ostvaruje se u okviru programa RIS/RITTS (Regionalne strategije inoviranja i Regionalne strategije i infrastrukture za inoviranje i prijenos tehnologija) Europske unije. Glavni su prioriteti te strategije: maksimalna uporaba lokalnog, regionalnog i euroregionalnog potencijala. Tehnološki park zamišljen je kao epicentar gospodarskog rasta, osobito zahvaljujući svojoj blizini rumunjsko-srpsko-mađarskoj granici. Tehnološki park smatra se jezgrom djelotvorne

mreže za prijenos tehnologija, koja je sposobna osigurati, organizirati i kanalizirati prijenos praktičnog znanja (*know-how*) te primijeniti istraživanja koja provode specijalizirane institucije iz Temišvara, ali i susjedni istraživački centri u Mađarskoj i Srbiji. Povoljan činitelj za takva očekivanja nedavno je otvaranje graničnog prijelaza između Timiške županije i mađarske županije Cenad-Kiszombor, projekt razvijen u okviru Euroregionalne suradnje Dunav-Kriš-Mura-Tisa (DKMT).

Ima i drugih primjera, a jedan je od njih i projekt gospodarenja vodnim resursima u općini Lugoj (također u Rumunjskoj), gdje su vlasti osam drugih općina koje pripadaju istome vodnom slivu surađivale s komercijalnim poduzećima i istraživačkim institutom kako bi se osigurala primjerena opskrba vodom za kućanstva i industriju te regije.

Ovi primjeri ilustriraju problem suradnje unutar nacionalnih granica s regionalnim i euroregionalnim učinkom te s mogućnošću privlačenja stranog kapitala i privatnih partnera. Zahvaljujući, prije svega, inovativnom modelu u zemljama Srednje i Istočne Europe, suradnja na razini euroregija ili prekogranična suradnja nerijetko se smatra važnim alatom za provedbu mjera izgradnje povjerenja, poticanja gospodarskog rasta u regijama udaljenim od nacionalnog središta (koje zbog te udaljenosti, u pravilu, imaju dodatne teškoće u obliku nedostatka zanimanja za državna ulaganja), ublažavanje mogućih napetosti u pograničnim područjima. Na opisanom području djelatno je već nekoliko euroregija:

Euroregionalna suradnja Dunav-Sava-Drava

Euroregija Dunav-Kriš-Mura-Tisa

Euroregija Dunav 21

Južnojadranska inicijativa za prekograničnu suradnju (pogranična područja Hrvatske, BiH i Crne Gore).

Ovi projekti suradnje zasad možda nisu urodili nekim plodom, no njihovi bi sudionici mogli (i to je uistinu tako) s povjerenjem gledati prema "starijim" oblicima prekogranične suradnje, primjerice, prema regiji Arba na granici Mađarske i Austrije. Prema mađarskom stručnjaku za prekograničnu suradnju (CBC) Gyorgyju Csalotzkyju, nakon političkih promjena 1989./1990. moguće je razlikovati tri faze suradnje na području uz austrijsko-mađarsku granicu:

- a) Prepoznavanje zajedničkih interesa i razlozi za prekograničnu suradnju (CBC). Područja suradnje u ovoj fazi uključuju: gospodarske odnose, izgradnju infrastrukturnih objekata u transportu i vezama, zaštitu okoliša, pomoć u kriznim situacijama, turizam, znanost, kulturu, obrazovanje, zdravstvo, sport i građanske odnose.
- b) Utvrđivanje projekata, zamisli i prioriteta (primjerice: razvoja zajedničkih programa, razvoja i uporabe zajedničkih informacijskih sus-

tava, razvijanja suradnje između trgovinskih komora, poticanja zajedničkih ulaganja, pružanja potpore sklapanju komercijalnih ugovora među poduzećima, razvijanja zajedničkih gospodarskih i financijskih aktivnosti na trećim tržištima itd.).

- c) Pronalaženje odgovarajuće financijske potpore za planirane aktivnosti. Važno je istaknuti činjenicu kako je unatoč razlici među europskim programima za financiranje CBC-a (što se često kritiziralo i predstavljalo kao prepreku suradnji), Austrija pribjela programu INTERREG II, a Mađarska je upotrijebila mehanizme programa PHARE. Proračun za razdoblje od 1995. do 1997. iznosio je 42 milijuna eura, što je bilo dovoljno za 66 velikih projekata te veći broj tzv. "malih projekata".

Među vidljivim je rezultatima ovog partnerstva, zahvaljujući euroregionalnom planiranju i koordinaciji, i provedba važnih projekata. Evo njihova popisa:

Luka Gongu-Györ na Dunavu

Zračna luka u selu Per (Mađarska)

Međunarodni trgovački centar u Györu

Industrijska zona u Sopronu

Biciklističke staze uz Dunav i jezero Fertó

Zajednička industrijska zona Szentgotthard (Mađarska) i Heiligenkreutz (Austrija)

Inkubator Innonet.

Analitičari, stručnjaci, praktičari i predstavnici državnih tijela prepoznaju vrijednost takve suradnje i povezivanja te pozivaju na izgradnju jednog općeg modela bez pojedinosti koje bi mogle skrenuti pozornost s biti stvari: suradnja je vrijedna i ima vrlo praktične rezultate koji dovode do gospodarskog razvoja.

Zaključak

Mnogo je uspješnih primjera na tom području. Ono što većina sudionika prešućuje jesu neuspjesi. Planirane rezultate nerijetko nije moguće ostvariti zbog niza subjektivnih i objektivnih razloga. Suradnja zahtijeva vrijeme. Usto ona nije isplativa ako lokalni, odnosno, regionalni predstavnik državne uprave razmišlja o njoj isključivo u kontekstu izbornog ciklusa, budući da projekti najčešće zahtijevaju dugo razdoblje "sazrijevanja". To ne znači, međutim, da uključeni partneri smiju izgubiti iz vida sam projekt dok čekaju financijska sredstva ili odobrenje. Lokalne, odnosno, regionalne vlasti ne moraju tražiti partnere isključivo među

sličnim tijelima u vlastitoj zemlji ili drugim državama, već i među takvim institucijama, poduzećima i nevladinim organizacijama koje mogu poboljšati njihove organizacijske i financijske kapacitete za planirani projekt. Da bi neka zamisao prešla granicu između koncepta i stvarnosti, ključno je da svi oni koji se upuštaju u utrku imaju dovoljno izdržljivosti, upornosti i motivacije kako bi stigli do cilja. Evo kratkog podsjetnika na sve preduvjete za uspješan projekt suradnje:

ideju dijeli ili je prihvaća velik broj ljudi (u javnoj upravi, nevladinim udrugama, poduzećima itd.)

projekt rješava problem koji se smatra važnim za lokalnu, odnosno, regionalnu zajednicu

dokumentacija je uredna (dokumentacija je potpuna, određene su i pravilno su raspoređene odgovornosti, nema mjesta krivom tumačenju)

zakonski je okvir povoljan (u suprotnom, zakon u svakom trenutku može dovesti do prekida projekta)

partneri surađuju prema načelu konsenzusa i uspjeli su razviti kontinuiranu suradnju

projekt ima potrebnu financijsku potporu te odgovarajuće ljude odgovorne za njegovo praćenje i provedbu

institucije stvorene radi provedbe i upravljanja ovim projektom i njegovim rezultatima imaju kompetencije i spremnost za izvršavanje svojih zadaća u okviru projekta

jednom kada je završen, projekt je koristan i služi planiranoj svrsi;

lokalna, odnosno, regionalna uprava ne promatra projekt odvojeno od "cjelovitog okruženja" koje čine veći programi suradnje, umrežavanja, strateškog planiranja.

Jedino čime možemo zaključiti ovaj tekst glasi: Budite odvažni, budite inovativni, budite uporni - budite uspješni!

Bibliografija

A Europe of Regions and Cities, Strategies and Prospects for EU Enlargement, Odbor za regije, Bruxelles, 2000.

Le Charte Europeene de l'espace rurale - un cadre politique pour le developement rural, Vijeće Europe, Strasbourg, 1995.

Les pouvoirs regionaux et locaux en Europe, Odbor za regije, Bruxelles, 2002.

Practical Guide to Cross-Border Cooperation, Europska komisija, treće izdanje, 2000.

The Interreg Model. Practical Experience in Cross-Border Co-operation, Zaklada Friedrich Ebert, Ured u Zagrebu, 2001.

Economic Development on the Local and Regional Level. Initiatives in South-East Europe, Zaklada Friedrich Ebert, Ured u Zagrebu, 2003.

Dezvoltarea regionala. Programe de cooperare din Europa Centrala si de Est, Zaklada Friedrich Ebert, Ured u Rumunjskoj, 2004.

Parteneriatul public-privat Timis - concept, Temišvar, 2001.

Bodo, Barna, 2003.: *Politica regionala si dezvoltarea teritoriului*, SEDAP, Temišvar

Cernicova, Mariana, 2003.: *Regiunea de dezvoltare V Vest: politica si administratie*, Intergraf, Resita

Popescu, Corneliu-Liviu, 1999.: *Autonomia locala si integrarea europeana*, All Beck

Rivero, Jean, Waline, Jean, 1998.: *Droit administratif*, 17. izdanje, Dalloz

Izvori na Internetu:

adetim.online.ro/adetim

www.coe.int s poveznicom prema CLRAE (Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti Europe)

www.cciat.ro

www.europa.eu.int

www.lidaonline.org

www.ovr.ch

www.innovating-regions.org

www.primariatm.ro

www.ris-ritts.epri.org